

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12

Naročnina četrletno 15 Din,

za pol leta 30 Din,

za vse leto 60 Din.

Posamezne številke 1.50 Din.

Za inozemstvo celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 8. junija 1934.

Upravništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12.

Poštočerkovni račun

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo.

Oglasi po tarifu.

Tiska tiskarna Makso Hrovatin v Ljubljani.

Zahod ali Vzhod?

(Nekoliko prispevka izvajanjem g. Alfe.)

Misleči Slovenci smo hvaležni g. Alfi za zadnji uvodnik v »Sloveniji«, naslovljen »V pravilni politični šoli«. Hvaležni smo vsi, ker nam je poživil iskrico življenja, tisto, kar nam edino manjka: našo samozavest. Uvodnik g. Alfe je nov dokument, da Slovenci tudi politično dozorevamo, da smo začeli tudi v politiki znanstveno misliti in odraščati dobi »naivne politike«, kakršno smo doživljali v polpretekli dobi osebne klerikalno-liberalne gonje. Naivna politika sloni namreč vseskozi na čustveno samoljubnih in grabežljivih, a umsko omejenih osebah, ki hočejo po vsaki ceni iz osebne samoljubnosti in grabežljivosti imeti vodilno vlogo »vaškega župana«. Posebno značilno pa je za nezrelost naivne, nekritične in osebne politike, da prav nič ne upošteva historičnega izkustva, prav nič objektivne, znanstvene resnice v razvoju človeške misli in zgodovine. Glupo in slepo se goni naivno-strastni političar s »cilindrom in bisago« kakor splašeno govedo preko skrbno obdelanih njiv in grede.

G. Alfa nam je pokazal, da tudi v slovenski politiki ne bo več odločevala osebna ambicija samozvanih voditeljev, marveč samo objektivna potreba politične in gospodarske, zgodovinske in socialne resnice. Bliža se konec politične »naivščine«! Pravkar smo omenili, česar nam edino manjka. Narodna samozavest je vis a tergo kakor življenjska energija v semenu, ki žene in proži rast drevesa. Individualistični in analitični zaslepljenici pa nam dopovedujejo, da mi narodne samozvesti sploh ne moremo imeti, ker se iz premajhne ljudske množice sploh ne more ukresati. Naša ljudska množica premajhna? Ti biološki in sociološki naivneži in omejenici sploh ne vedo, da dela celoto le socialni, biološki kolektiv, a poedinec je le del kolektivne celote. Kje pa je naš celotni kolektiv, iz katerega se je razvil del našega naroda? Slovenci smo se razčlenili iz slovanskega debela in kolektiva; zato pa še nismo zadnja celota. Celota

* V uvodnem članku zadnje številke so se vrinile tri pomote: v II. stolpcu, 12. vrsta od zgoraj, naj se bere »korenite« (ne: kremenite); v III. stolpcu, 30. vrsta od zgoraj, naj se glasi »Federalizacija Velike Britanije« (ne: Federacija) in v 8. vrsti od spodaj mora biti »kar so njegovi poznavalci... napovedovali« (ne: ker).

Op. uredništva.

ostane biološko deblo slovanstva, mi smo le del, le veja in mladika na debelu slovanskega kolektiva. Naša zavest kipi iz srčike velikanskega debela, brez katere usahne naposled vsaka veja. Slovanstvo deblo je po kolikosti in kakovosti — oboje nam je potrebno: tvar in duh — zares velikansko, in njegove veje objemajo večino Evrope in Azije. Ali je naša ljudska množica res premajhna, ali je naša narodna samozavest res le dogorevajoča, odcepljena bukova trska? Seveda se individualistično degenerirani sinovi slovanske družine in sovražniki slovanskega kolektiva ljubosumno trudijo, da nam desugerirajo kolektivno samozavest in nas individualistično razcepijo, torej ubijejo po geslu: divide et impera! Ali padla je Potemkinova kulisa starega panslavizma, in za njo se je dvignilo velikansko deblo Unije (federacije) slovanskih držav in narodov, izsiljeno iz slovanske zemlje po nasilnem imperializmu Zahoda.

Modroslovec Masaryk je dosleden realist in ve,

Predavanje g. prof. dr. Milana Vidmarja v »Ljubljanskem klubu« o elektrifikaciji

Po dolgem molku je g. profesor zopet enkrat v »Ljubljanskem klubu«, kamor imajo dostop le določeni krogi, javno zagovarjal zvezo med Kranjskimi dež. elektrarnami, Falo in Trboveljsko družbo zaradi elektrifikacije Zagreba, mimogrede pa tudi slovanskega ozemlja. Tudi sedaj se mu ne zdi prav tisto, kar Kranj. dež. elektrarne v tem oziru same izvršujejo.

Po vseh dosedanjih izjavah g. profesorja je bila postavitev velenjskega daljnovoda nepotrebna; imel je pomisleke zaradi nezanesljivosti v obratovanju. Daljnovid, o katerem je g. profesor govoril v »Ljub. klubu«, pa bi bil neprimerno daljši kot daljnovid iz Velenja v Ljubljano.

Kranjske dež. elektrarne so javna lastnina slovanskega ozemlja in bo njih velenjski daljnovid postal aktiven, ker je sklenjen z Ljubljano. Ni v slovensko korist, da bi KDE odstopale ta daljnovid mešani družbi TPD, Fale in KDC in da bi naj KDE same skrbale za amortizacijo dolga, ki so ga napravile za ta daljnovid. V teku 16 let po vojni

da so Angleži danes gospodarji sveta in voditelji individualističnega Zahoda (Francija, Italija in Nemčija). Priroden nagon narekuje šibkemu, da se drži močnega. Močnejši pa je Vzhod slovanskega kolektiva, posebno, odkar se je zrušil ruski absolutizem in cesaropapizem. Angleži so nositelji zapadnega individualizma (osebne svobode in demokracije), ki je bil nujna razvojna stopnja in ostane pozitivna osnova vsega bodočega razvoja. Individualizem pa ni zadnja beseda zgodovinskega razvoja. Sinteza socializma, svetovne, kolektivne in univerzalne demokracije ga dopolnjuje. Nobena resnica ni individualistično-nacionalna, marveč kolektivna in univerzalna. Zapadni individualizem mora postati splošen, kolektiven in univerzalen s sintezo vseh enakopravnih in nacionalnih individualizmov! Deblo slovanskega kolektiva se do svojega najglobljega stržena zaveda zgodovinskega poslanstva: izvedbe in izvršitve sintetične in socialne, kolektivne in univerzalne demokracije, univerzalne humanitete (bratovstva), ki se egoistično ne omejuje na lastni narod. Bodočnost ima samo sintezo individualističnega Zahoda in socialno čutečega Vzhoda.

Omega.

nista napravili TPD in Fala daljnovoda iz Trbovelj, oziroma iz Laškega do Zagreba, ko jima tega ni nihče branil. Denarnih sredstev imata po zatrdilu g. profesorja obe družbi dovolj, če bi hoteli graditi sedaj tak daljnovid, ki bi veljal lep znesek 90 milijonov dinarjev.

Nemara pa Zagreb noče priključka, ker bi postal glede svojega gospodarskega razvoja v tem življenjskem vprašanju odvisen od tujega kapitala.

Slovenci moramo v stvareh, ki so življenjskega pomena za razvoj našega narodnega gospodarstva, ostati neodvisni od tujca. Ali naj Fali in Trb. prem. družbi pomagamo, da bi delali večje dobičke, prva s tem, da bi prodajala vodo, ki danes neizrabljena pada čez jez, razen ob suši in zimskem mrazu, kadar Fala nima neizrabljenega toka na prodaj, druga pa s tem, da bi prodajala premogovni prah, ki ga že ves čas, odkar obstoji, trdovratno spušča v Savo?

Kako, da že sedaj ne uporablja TPD svojega premogovnega prahu niti za lastno potrebo v lastni

Slovenski umetnik Tone Kralj

(Razstava v Jakopičevem paviljonu.)

V ljubljanskem umetnostnem paviljonu je razstavil 44 del Tone Kralj. Razstava bo odprta do 20. junija t. l. Treba je omeniti to razstavo in napro opozoriti ljudi zaradi slovenstva. Dela Toneta Kralja so hvalili tudi v tujini, in marsikatero izmed sedaj razstavljenih slik je doseglo tuje priznanje. Kraljeva razstava je pomenljiva zato, ker stopa na dan

močna in slovenska umetnost.

Nepotrebno je postavljati paralel in zavozljano modrovanje, kakršno je pri nas v navadi pri tako imenovanih »strokovnjakarih«, ki nabirajo modrost po knjigah in vrtajo po »stilih«, namesto, da bi zajemali iz živih studencev. Umetnina gledalcu ugaja, če se sklada z njegovim nastrojem, ne dopade mu pa, če notranja vsebina umetnine nasprotuje gledalčevemu čustvovanju. Resnično močne umetnine pa potegnejo gledalca za seboj, čeprav so mu tuje. Tone Kralj je dozorel do tiste stopnje, da njegova dela tudi takega gledalca, ki je vajen drugačnih slikarskih načinov, zajamejo in vplivajo nanj.

Tonetu Kralju je glavno vsebina, misel, ki jo podaja. Ne način, ampak vsebina vodi Kralja pri umetnostnem ustvarjanju. Virtuoznosti slikanja in modeliranja ne smeš iskati pri Tonetu Kralju, ne

apolinične lepote in ne prikupljivosti v izražanju. Zaradi tega, da poda vsebino kar mogoče z močjo, prezira Tone Kralj oblikovanje, detajle, perspektivo in ubranost. Umetnost Toneta Kralja je preprosta, stvarna, propagandna. Ima velik zamah in je v resnici dekorativna. Je močno razgibana.

Naš človek, ki je zrastle iz slovanskega umetnostnega izročila, je vajen dekorativnega slikarstva, večjih skupinskih podob, ki jih je gledal in jih gleda po cerkvah. Tone Kralj v tem smislu nadaljuje slovansko izročilo v osnutku in po vsebini. Verski motivi so mu domači in jih podaja s prepričanjem. Plemiške dvorane in meščanske sobe so bile našemu človeku zaprte in zato tudi intimno slikarstvo manj razumljivo. Velika črta, ki je v času našega baroka, prav za prav razkroja pri nas v navadi, je v delih Toneta Kralja zopet oživel, čeprav v drugi obliki. Če bi začeli zidati zopet katedrale in velike monumentalne stavbe, ki jih je pri nas malo, bi jih Tone Kralj lahko ozaljševal z velikimi slikami po stropovih in stenah.

Slike, ki so sedaj razstavljene v ljubljanskem umetnostnem paviljonu, so vzete iz sodobnega življenja. Zraven verskih stvari, n. pr. velikih oljnatih slik »Oljske gore« in »Snemanja s križa« in pa »Sv. Antona« in pa risb »Sv. Štefana« in »Golgot«, više močne socialne stvari. Veliki risbi, kakršnih pri nas že po obsegu nismo vajeni, »Slovo« in »Svidenje« sta naravnost pretresljivi podobi iz življenja naših rudarjev. »Slovo« predstavlja odhod

rudarja z doma v jamo, ko se poslavlja od žene in otrok, »Svidenje« pa vrnitev očeta-rednika, ko ga prinese sotrpini iz rovov mrtvega družini domov. Obe risbi sta tudi risarsko popolni, ne le da vplivata z vsebino nenavadno močno. Velika oljnata slika »Bratje«, kakih 7—8 m², predstavlja naskok z bajoneti v vojni, vso gnusobo medsebojne moritve ljudi, ki niso eden drugega še nikoli videli, pa se koljejo, nevedoč zakaj. Dve skupini ujedenk »Cesta« in »Zemlja« sta zajeti iz slovanskega življenja v mestu in na kmetih. Prva »Cesta« je bič, ki pada po socialnih razmerah v Ljubljani, druga, »Zemlja« je odmev naše kmečke zemlje od žentive do groba. Med ujedenkami visi kakih 10 m² velika oljnata slika »Kmečka svatba«, obsežna, ostro karikirana skupina. »Pieta« je fantastična slika: mati, ki se sklanja nad mrtvim sinom, ki se je ponesrečil z letalom. Kraljeva kiparska dela ne dosegajo njegovih slik in risb. Znani »Pasijon«, izrezan iz lesa, predstavlja Kristusove muke z nekoliko preveč preprostimi sredstvi, t. j. s črnimi piramidami, na katerih so vrezane palme, Judeževi srebrniki, kelih, trnjeva krona itd. V kiparstvu je potrebnejša oblika kot v slikarstvu, kjer zabriše prepričevalnost pomanjkljivosti v sorazmerju.

Ko se bo vneslo notranje kipenje v Kraljevi umetnosti in nastopila harmonija misli in izraza, bo Tone Kralj postal intimnejši in šel še globlje v globočine slovanske duše.

—1.

elektr. centrali, marveč kupuje za mnogo milijonov dinarjev letno tok od Fale, ko njena lastna elektrarna v Trbovljah počiva, premogovni prah pa gre v Savo?

Radovedni smo, kaj bi rekli oni ljublj. obč. svetovalci, ki niso hoteli niti slišati o tem, da bi se Ljubljana sklenila s Falo, če bi sedaj, ko so sklenile KDE pogodbo z Ljubljano, odstopile Ljubljano v eksploatacijo Fali, ozir. novi družbi, od katere bi imela Fala največ koristi, Velenje bi pa služilo le za rezervo!

Kapital, ki bi ga vložili TPD in Fala za zgradbo daljnoveža v Zagreb, bi se moral obrestovati in amortizirati. Dobiček naj bi pa nastal tako, da bi bili prihranjeni stroški za prevoz premoga po železnici, KDE naj bi odstopili novi družbi, ki jo je predlagal g. profesor, ugodnosti, ki jih imajo po pogodbi z ljublj. mestom, same bi pa morale skrbeti za amortizacijo dolga, napravljenega za zgradbo velenjskega daljnoveža, in bi rudnik v Velenju služil za rezervo, kadar Fala in TPD ne bi imeli dovolj toka na razpolago.

Tudi TPD bi morda imela nekaj zgube zaradi tega, ker bi prodala manj premoga v Zagreb, ven-

dar bi se pa zaradi pogodbe, ki jo ima s Falo, že na kak drug način odškodovala. Ob času, ko je šlo za pogodbo med KDE in Ljubljano, so nekateri trdili, da se je treba ozirati tudi na zaslužek rudarjev v Trbovljah, ki prodajajo premog za kalorično centralo v Ljubljani.

Poleg vsega drugega naj bi pa KDE prevzele v novi družbi poročstvo za vse investicije, ki bi bile za dograditev daljnoveža proti Zagrebu in pa ostalih omrežij potrebne, in v tem slučaju ne gre ravno za majhne vsote. Vsaj drugega pomena od g. profesorja predlagana kompanija KDE s Falo in TPD nima in ga tudi imeti ne more. Po dosedanjih uspehih elektrifikacijske akcije v Sloveniji pa sodimo, da je za KDE in elektrifikacijo Slovenije vsaka taka družba kot jo je predlagal g. prof. dr. M. Vidmar v »Ljublj. klubu« nepotrebna.

Vprašanje elektrifikacije je treba pri nas še posebno razmotrivati samo iz stališča koristi ljudstva in zemlje, ker so električne moči, ki jih moremo producirati, najvažnejše naše narodno premoženje, odkar je padla vrednost slovenskih gozdov skoraj na nič.

*

Tudi znamenje časa in doslednosti. Pred letom se ne bi bil nihče upal izobesiti v trgovski izložbi slik, ki ne bi bile vseč »jutrovcem« — danes pa lahko vidiš slike s shodov »bojevnikov« že v marsikateri izložbi. Kljub temu, da »Jutro« sleherni dan tako rolni proti »bojevnikom«. — Pa vendar sedaj ne bo »Jutro« odklonilo oglasov teh tvrdk, ki so se s tem pregrešile zoper enotno »nacionalno fronto«?

Drago siromaštvo. Zdaj morajo vsi, ki imajo v šolah otroke, šteti lepe denarce za koleke na izpričevala. Teh kolekov pa so lahko oproščeni tisti, ki dokažejo s posebnim potrdilom, da so siromašni. To potrdilo pa morajo kolekovati s pet in dvajsetimi dinarji. Zdaj pa naj starši sami izračunajo, če se jim izplača, da so siromašni!

Kupujte domače blago. Svoji k svojim. To je zdaj najnovejši recept v našem gospodarstvu. In veste, kdo je za to najbolj navdušen: tuja podjetja, ki si z delom sramotno plačnega domačega delavstva kopičijo bogastvo in odnašajo dobiček v tujino!

Plašč po vetru

Stara resnica je: Kadar se ladja potaplja — zbeže z nje najprej podgane, ali: kdor hoče dobro jadrati, mora o pravem času zasukati — plašč po vetru.

Vse to pa imenujejo tudi drugače:

N. pr.: nekateri izobraženci trdijo, da je to uvidnost, oziroma spoznanje stvarnega položaja — nekateri omejevalci pa imenujejo to neznačajnost (in ti ne bodo prišli daleč).

Vedno večkrat beremo, da je ta ali oni spoznal resnico in kar nenadoma spregledal, »z očmi so se mu dvignile temnice« (prosto po Prešernu) — pa je preskočil. Čudno pri vsem tem je le to, da »spoznavajo in spregledujejo« samo takrat — kadar gre za njihovo osebno korist.

Srečni tisti, ki imajo v svojih vrstah take »spoznavalce«, katerih poznamo mnogo zlasti iz prejšnje dobe. Nanje se res lahko zanesejo, kajti v resnici so bolj papeški kot papež sam — dokler jim to nese in ne kaže kje drugje bolje.

Pa niso taki samo ljudje, o ne, tudi organizacije, listi itd. Pred nedolгим je bil še velik in neodpušljiv greh, če si samo rekel, kaj pa šele napisal, n. pr.: Slovenija, Slovenec, da o slovenskem narodu niti ne govorim — danes pa je to kar naenkrat sila zaslužno, sila zveličavno in za ljubo slovenstvo se borimo in tepemo, da ga bomo že vsega razcefrali.

Adamičevi. Triglasni zbor je zelo dobro izvežban in je žel izmed vseh največ uspeha. Seveda je tudi otroški zbor dosegel jako veliko, kolikor se pač da pri starosti sedmih let doseči.

Zbor se je v kratkem času svojega življenja povzpel na precejšnjo stopnjo dovršenosti in želim le, da bi njegov dirigent svoje delo v tej smeri vedno bolj stopnjeval in spopolnjeval.

Stoti koncert »Trboveljskega slavčka« v Unonu dne 2. junija. Spored je bil v glavnem isti, kakor pri zadnjem koncertu ter je obsegal pesmi skladateljev: Prelovca, Grgoševiča, Tajčeviča, Matetiča, Osterca, Pahorja, Papandopula, Mirka, Mokranjca in drugih. Izmed vseh so zlasti ugajale Tajčevičeve »Pjesme Dodolske«, Osterčev »Kvarlet«, Pahorjev »Pravijo«, Mokranjevo »Bolo čedo«. Zadnji del (Pregelj, Bravničar, Premrl, Adamič, Papandopulo) sta nekoliko motila klavir in klavirist, predvsem pa zadnji. Zlasti pri Papandopulovih pesmih, kjer je spremljava tehnično težja, je treba preciznega izvajanja, pa je zopet potreben izvrsten pianist, katerega pa zadnjič niti jaz, niti kdo drugi ni opazil.

Ves spored je bil izvajen umetniško dovršeno. Podrobnejša poročila sem pisal že pri zadnjih koncertih v jeseni in se mi zato zdi ponavljanje istega ali vsaj zelo podobnega nepotrebno.

D. Cv.

Mislim, da je vse to zasluga »uvidnosti stvarnega položaja« in da ni prav, da nekateri take »uvidenike« zasmehujejo, zaničujejo ali celo preganjajo. Ne, treba bi jih bilo povišati, prav res povišati, povišati za zmerom, da bi bili vsem v večem opomin in zgled.

X.

Bojevniske skupine in »Boj«

(Dopis.)

Pod tem naslovom je v zadnji številki »Bojevnika«, glasila slovenskih bojevnikov, napisal g. Matičič sestavek, v katerem pravi, da morajo skupine slovenskih bojevnikov, ker so prostovoljno vstopile v »Boj«, izpremeniti svoja pravila.

Če bi se dogovorile vse organizacije, ki so napravile centralo »Boj«, da izpremene vse svoja pravila, bi bil zahtevek g. Matičiča razumljiv. Takega dogovora pa ni bilo nikoli. Zato so tudi vse organizacije, ki so v »Boju«, tako prostovoljci (dobrovoljci), četniki, invalidi in rez. oficirji svoja pravila ohranili neizpremenjena. Rez. oficirji pa so že izstopili iz »Boja«. G. Matičič je zapisal tudi, da mora prenehati razlikovanje med »Bojevniki« in »Borci«. Bolj prav bi bilo, če bi kdo ugotovil, da so bili napadani v nekem časopisju dosedaj vedno le slovenski »Bojevniki« namesto »Borcev«. Vsa zborovanja, ki se vrše po deželi, prirejajo namreč »Borci« in jih sklicuje »Udruženje borcev Jugoslavije«, ne pa krajevne skupine slovenskih »Bojevnikov«, kot piše »Jutro«.

Krajevne odbore imenovane »Borce« je ustanovil »Boj« sam. »Borci« imajo čisto drugačna pravila kakor pa slovenski »Bojevniki«. Razlika, katere pa niso slov. bojevniki ustvarili, je velika, povrh so »Borci« tudi politično usmerjeni.

Skupine slov. Bojevnikov so pa od vsega početka nepolitične organizacije in se smejo po pravih udeleževati le narodno, dobrodelno in kulturno.

Poleg tega so slovenski »Bojevniki« od vsega početka načelno za svobodo, pravičnost in mir, »Borci« pa teh načel nimajo v svojem programu.

G. Matičič sicer meni, da je že skrajni čas, da dobe slovenski »Bojevniki« in »Borci« enaka pravila, vendar pa ne pove, kako si predstavlja transformacijo »Borcev« v »Bojevnike«, ako pridejo tudi načela v poštev, katerih g. Matičič kot zastopnik »Bojevnikov« ne omenja v svojem sestavku prav nič.

Vprašanje je torej, če bo mogoče, da bo volk sit in da bi ostala ovea cela.

—k.

Bojevniki, Boj, Borci

Iz pisem, ki jih dobivamo, vidimo, da je še vedno precej nejasnosti o teh organizacijah. Poskušali bomo torej še bolj razločno predstaviti jih našim ljudem.

Nekako deset let poznamo v Sloveniji »Bojevnike«, ki so si zadali v prvi vrsti pietetne in humanitarne naloge in zastopali vedno krščanska načela. Združeni so v nepolitičnih skupinah in zaradi svojega poštenega programa in delovanja (postavljanje spomenikov padlim vojščakom, podpiranje revnih članov in vojnih sirot itd.) so se slovenski »Bojevniki« zelo razširili in postali znani in priljubljeni pri našem ljudstvu, kot še ne zlepa kaka druga organizacija. Slovenski »Bojevniki« so stali od vsega začetka na stališču svobode, pravičnosti in miru. Ta načela so jim tako popolnoma vodilna, da so jih privzeli kot svoje geslo. Bili so tudi prav v izvajanju teh načel za poštenost v gospodarstvu in zoper vsaktero korupcijo. Razume se ob sebi, da so »Bojevniki« kot sinovi slovenskih mater odločni Slovenci.

Konec lanskega leta se je ustanovila neka skupna banovinska organizacija pod imenom »Udruženje borcev Jugoslavije« ali kratko »Boj«.

V »Boju« so udje kot skupine: dobrovoljci, četniki, rezervni častniki, invalidi, slovenski »Bojevniki« in drugi.

Pravila »Boja« še niso dokončna. Vsi udje »Boja« imajo na primer ne glede na število pripadnikov enako število odbornikov, kar gotovo ni demokratično. Slovenskih »Bojevnikov« je pri nas dovolj, vendar pa še niso vsi organizirani v skupinah, kamor pripadajo.

»Boj« je pa ustanovil in še ustanavlja svoje krajevne odbore, ki pa imajo drugačna pravila kot »Bojevniki« in se imenujejo »Borci«.

Iz shoda »Boja« v Žalcu

(Dopis iz Zalca.)

Cenjeno uredništvo!

Bil sem 3. junija na zborovanju »Boja«. Ljudi je bilo dosti. »Jutro« jih je slišalo prav kosmate in mlatili so po njem, da je bilo veselje. Nekateri pa malo dvomijo o ti akciji, kakor je bilo slišati potem po gostilnah. Pa tudi na zborovanju sem slišal podobne medklice. Ko je neki govornik govoril nekaj o »feldvebljih«, je nekdo med poslušalci zaklical: »Saj so že med vami!« Pa tudi tisti trenutek, ko je bilo omenjeno neko društvo, za katerim se nekateri skrivajo, je bilo na shodu tiho, in je moral nekdo na odru zavpiti: »živijo«.

OPAZOVALEC

Mimogrede

Socialnost. Pred nekaj dnevi sem bral v ljubljanskem popoldnevniku: Socialen čin naših modnih trgovcev. Ljubljanski modni trgovci so namreč sklenili za poletni čas, da bo trajal opoldanski odmor od dvanajste ure do treh. Zato pa bodo trgovine odprte namesto do šestih do sedmih.

Kaj že danes ni vse socialno!

Širite, naročajte
in priporočajte
tednik
„SLOVENIJA“

Vse v obrambo demokracije. V zadnjih letih so se po vsem svetu začeli strašno bati za demokracijo in da bi jo pošteno zaščitili, so uvedli — diktature. In zdaj je demokracija tako lepo spravljena, da ne more nihče več do nje. Ali ni skrb teh ljudi res genljiva?!

Glasbeni pregled

Koncert litjskih šolarjev. Po vzoru trboveljskih slavčkov se je organiziralo po vsej Sloveniji vse polno mladinskih zborov, ki kar tekmujejo med seboj, kar je najboljši sredstvo za doseg čim večje dovršenosti. To se je pokazalo zlasti na nedeljskem nastopu 20 mladinskih zborov, kjer je bil eden najboljših zbor litjskih šolarjev, ki je priredil zadnji dan maja v Litiji samostojen koncert pod vodstvom svojega pevovodje M. Pirnika.

Otroški zbor je enoglasno prav lepo izvedel šest Adamičevih pesmi, nato je mladinski zbor dvoglasno zapel dve Adamičevi, eno Vodopivčevo in dve Grbčevi pesmi. Najbolj je izmed teh ugajalo Adamičevo »Jurjevanje«.

Grbčeve pesmi, obdarjene z milijoni sekvenc, brez globlje zamisli in enotne zgradbe, vplivajo dolgočasno in niso hvaležna programna točka.

Zatem je mladinski zbor zapel več pesmi:

Osterčev »Mali šopek belokranjskih šaljivk«, ki so bile izvrstno izvajane ter so po svoji pestrosti, zamisli v ritmiki kakor iz otroške duše vzete, zato so jih otroci zapeli s pristnim občutjem in jih je občinstvo, ki ga je bila polna dvorana, navdušeno sprejelo ter s pevci vred izreklo avtorju, ki je bil osebno navzoč, popolno priznanje in razumevanje. Sledile so že znane: Mokranjčeva »Na ranilu«, Vodopivčevo »Stari medo« in dve

na to so se pa zasliali med ljudmi klici: »doli!« Ljudje ne verjamejo, da ne bi bilo ne liberalcev, ne klerikalcev. Udrihali so po »Jutru« kljub temu, da so tisti, ki so udrihali po »Jutru«, šli pri občinskih volitvah skupaj z »Jutrovc«. Berem tudi list »Prelom«, ki je glasilo »Boja«, ne pa glasilo slovenskih »Bojevnikov«. Bral sem v »Prelomu« tudi o »Valjarju«. Zakaj pa »Valjar« ni šel novembra 1931 na volišče? Morda je pa šel v Ljubljani na volišče in glasoval za dr. Kramerja? Pravijo, da bo šla tudi »Zveza kmečkih fantov in deklet« med »Borce« (ne med »Bojevnike«). Lani so pa še pri tekmah koscev poslušali poslanca Spindlerja in Prekorška. Ali so se res popolnoma izpremenili? Naj pokažejo to v dejanju in ne le v besedah, če je poboljšanje resnično in resno. Bomo videli, kakšni listi bodo v prihodnje prihajali v Zalec v hiše spreobrnjenec.

Skupine slovenskih „Bojevnikov“ in okrajni odbori „Boja“

Na različna vprašanja pojasnjujemo, da po pravih bojnih skupin spadajo stari in mladi vojniki v skupine »Bojevnikov« in lahko vstopajo v krajevne skupine »Bojevnikov«, kjer že obstoje, lahko pa tudi v vsakem kraju ustanove nove krajevne skupine »Bojevnikov«. Pojasnila, kako se ustanavljajo nove kraj. skupine slovenskih »Bojevnikov«, dobi vsak, kdor se obrne v ti zadevi na naslov: Uredništvo lista »Bojevniki«, Ljubljana, Poljanska cesta št. 48. Edino organizacija slovenskih »Bojevnikov« ima načelo: »Svoboda, pravičnost, mir.« Okrajni odbori »Boja« so druga organizacija, ki ima drugačna pravila kot »Bojevniki«. Organizacija »Bojevnikov« je zrastle iz slovenskega ljudstva in je zastopala vedno resnične koristi našega ljudstva.

Prvi sadovi bojneške akcije na Gorenjskem

Pod tem naslovom se razburja »Jutro«:

»Bojevniška akcija in vse, kar je z njo v zvezi, je rodila danes prve žalostne sadove. Ne bojvniško hujkanje samo po sebi, temveč neumljiva zaščita, ki jo ta hujkajoča demagogija uživa od strani, kjer bi bilo to najmanj pričakovati, je deprimujoče in razkrajajoče vplivala na nacionalne ljudi. Posledice so se pokazale pri današnjih ponovnih občinskih volitvah v Senčurju in Trbojah, torej na terišču žalostnih šenčurskih dogodkov.

V Senčurju je dobila nacionalna lista JNS z nosilcem Šterom 182 glasov, nasprotna lista g. Umnika pa 352 glasov. Vseh volilnih upravičencev je 782.

V Trbojah (Smledniku) je dobila nacionalna lista z nosilcem g. Bohincem 176 glasov, nasprotniška lista z nosilcem Burgerjem pa 385 glasov.

Tako sta obe občini po zaslugi bojvnikov in njihovih protektorjev prišli ne v bojvniške, temveč v klerikalne roke, v roke g. Umnika, ki ga vsa naša javnost dobro pozna iz časov šenčurskih dogodkov in šenčurskega procesa.

So ljudje, tako zaverovani v samohvaljeno lastno imenitnost, da ne bodo mogli nikoli razumeti duha časa in volje ljudstva. Skratka, ki ne znajo oditi zlepa. Ki morajo biti »odideni«.

»Slovenija« nima namena ustanavljati politično skupino in delati propagando za kak politično-strankarski program — niti odkrito niti prikrito. Njen namen je: z vidika naših dognanih narodnih interesov in prave demokracije ter duhovne strpljivosti motriti naše javno življenje in se boriti proti zlorabi in izdajstvu idealov in načel, ki jih proglašamo kot vodilna in bi nam tudi morali biti vodilna. Kdor je mnenja, da nam je tak vsestranski neodvisen, strankarsko nevtralen list potreben, in kdor želi, da se list zunanje in vsebinsko dvigne, ga vlijudno vabimo, da nas gmotno podpre s tem, da postane naš redni naročnik-plačnik.

Konec ostanka „Jadranske banke“ v Sloveniji

»Jadransko banko« so ustanovili pred vojno Slovenci v Trstu. Bila je upanje slovenstva na Primorskem, zlasti v Trstu, kjer je slovenska trgovina tudi z njeno pomočjo rasla tako, da n. pr. l. 1910 niso bili prazni upi, da bo Trst, ki je bil že tistikrat največje slovensko mesto, v kakih 30 letih po večini slovenski. Po vojni je bil prenešen sedež »Jadranske banke« v Ljubljano. Znane so velikanske nepravilnosti nekkih ljudi, ki so spravili »Jadransko banko« v težave. Iz »Jadranske banke« je nastala »Jadransko-podonavska banka«. V nji so dobili belgrajski krogi večino, in sedež je bil prenešen v Beograd. V Sloveniji sta ostali dve podružnici in sicer v Ljubljani in Kranju. V ti podružnici se je stekal slovenski denar. S 1. junijem

letošnjega leta pa so zaprli obe podružnici v Sloveniji — imeli sta okoli 14 milijonov dinarjev slovenskega denarja ter 8 uradnikov — ter so omenjenih 14 milijonov in klientelo prenesli v Beograd. Uradnike so pa odpustili s 1. junijem t. l.

Bolgarski Pen-klub v Ljubljani

Med množičnimi poseti, ki se v zadnjem času izmenjavajo med Jugoslavijo in Bolgarijo, se je mudil minuli teden bolgarski Pen-klub tudi v Sloveniji. Poleg ogledov naših znamenitosti in prirodnih krasot se je uvrstil v pester program tudi recitacijski večer, na katerem so člani bolgarskega Pen-kluba čitali svoje pesmi in odlomke iz pripovednih del. Naravno je, da nudimo ob takih prilikah gostom vse možne ugodnosti in udobnosti, da jih gostimo in prevažamo po naših lepih krajih;

»Slovenija« hoče delati za koncentracijo vseh naših duhovnih, moralnih in političnih sil v borbi za trajne pogoje našega svobodnega življenja kot narod (kot kulturno-zgodovinska individualnost). V tem zmislu bo posebno poudarjalo to, kar vse zavedne rojake družijo, ne da bi hotela s tem zanikati diferenciacijo duhov, v kolikor je utemeljena v dejansko obstoječi ločitvi duhovnih, socialnih in gospodarskih interesov. Kdor te težnje odobrava, ga vabimo v krog naših rednih naročnikov.

Svoboda družji

Tri leta so se borili južno-afriški holandski naselniki, kmetje — Buri imenovani, — za svojo svobodo zoper Angleže. Nazadnje so le podlegli veliki premoci in se podali. Toda pod pepelom bojne pogorila je še vedno tlela žerjavica sovraštva, in zdelo se je, da ostanejo Buri trdni in trdi sovražniki Anglije. Tako trdni, da je Nemčija še 1914. leta prav zanesljivo računala z njihovim uporom zoper Angleže in da je nemalo zlatih mark porabila za podpihovanje vstaje. Pa ni bilo uspeha. Samo stari general Dewet se je vzdignil zoper Veliko Britanijo s peščico pripadnikov. Bil je seveda kmalu premagan. In premagali ga niso toliko Angleži, kolikor — Buri sami, nekdanji njegovi bojni tovariši v vojni zoper Angleže. Kako je bilo to mogoče? Kar najbolj preprosto! Angleži so vedeli, da bi stala njihova država na slabih nogah, če bi morala vsak hip računati z uporom tako vztrajnega sovražnika, kakršnega so se pokazali Buri. Ponudili so jim roko v spravo.

Imajo vse prednosti svobodne države, nimajo pa njenih neugodnosti in slabih strani, nimajo neprestanih skrbi za varstvo meja, angleška mornarica in diplomacija jih varujeta pred zunanjimi sovražniki, gospodarska korist zveze z velikanskim carstvom je prav tako očitna. In tako postanejo umljive besede burskega generala Hertzoga, ki jih je govoril na velikem ljudskem zborovanju:

»Jezik« brez prilastka je (namreč) zelo odmišljen pojem; da dam tej besedi meso in kri, moram povedati: kateri jezik? Kajti človeštvo govori mnogo jezikov, vsak človek je pa samo enemu dolžnik za vse. Drugi jeziki nam morejo biti znani ali neznani, bližji ali tuji, koristni ali nekoristni in utegnejo, po svojem razmerju do nas in po našem razmerju do njih, mnogo ali malo vplivati na nas; jezik, v čigar oblasti je vključeno naše notranje bitje za nazaj in za naprej, tako da se mu brez usodne pohabe ne moremo odtujiti, je pa izmed vseh samo eden: naš podedovani jezik, jezik naše mladosti, jezik dojmov in doživetij vsega našega življenja, jezik naše vsakdanje okolice, sredi katere rastemo, dozorevamo in odmiramo.

Vladimir Levstik v članku Poslanstvo Besede, Zvon št. 2, 1934.

Desetletnica Matteottijevega umora

Dne 10. junija poteče deset let, odkar je bil umorjen Giacomo Matteotti, italijanski socialistični poslanec in odločen nasprotnik fašizma. Kdo ga je umoril? Najeti razbojniki so ga s silo potegnili v avtomobil in ga v njem umorili. In kdo je pravi krivec? Tisti, ki je vodja italijanskega fašizma — Mussolini.

Človeštvo pada nazaj v temni srednji vek, ko si gladi pot do oblasti z umori poštenih in požrtvovalnih mož. Današnji diktatorji so srednjeveški kondotjerji, t. j. poveljniki najetega vojaštva, ki služijo za denar in plen. In komu služijo ti moderni Colleoni in Storze? Kapitalu, ki je našel v njih pripravno orodje proti osvoboditvi delovnega ljudstva: kmeta, delavca in svobodoljubnega izobraženstva.

Matteottijev spomin ostane svetel: bojevnika za svobodo italijanskega delavca je padel zahrbtno kakor sta padla Stamboliski. Njih mučeniška kri je seme boljše bodočnosti njih narodov. A—A.

Težka pot župnika Fona iz Ajdovščine

Videti je, da smo se že privadili na težke novice iz onstran meje. Nič več se nam ne zdi čudno. Tudi se nam zdi, da je preganjanje ponehalo in nasilje popustilo. Toda dogodki govore drugače. Z nezmanjšano silo, z nezmanjšanim nasiljem, a z večjo zahrbtnostjo in brzobzornostjo se danes teror nadaljuje in veča.

Slovenska duhovščina je fašistom že od prvih dni sem trn v peti. To je še edini ostanek našega izobraženstva, ki je kljub nasilju ostal med svojim ljudstvom. Na to so se vrgli zlasti sedaj, ko so vse drugo vsaj toliko opravili, da jim ne dela prevelikih ovir. Težko jim je šlo, dokler niso dobili pomočnika v osebi škofijskega administratorja Sirottija, vdanega fašizmu, kateremu se je izkazal takoj v prvih početkih svojega delovanja. Temu je morala postati naša duhovščina že po težkih kanonskih in svetopisemskih zapovedih poslušna in od njega odvisna. Ta pa je namesto božje besede in ljubezni zasejal med njo in med ljudstvo kletev in sovraštvo.

Danes, ko to poročamo, imamo v mislih slučaj žalostne usode, ki je doletela znanega in nadvse priljubljenega ajdovskega župnika g. Fona. Dolgo se je upravitelj goriške škofije trudil, da bi ga spravil iz te župnije. Sprva je poskušal, da bi ga navidez na lep, a v resnici na zahrbtn način mirno odpravil. Predlagal mu je, naj se sam prostovoljno odpove tej fari. Toda župnik ni imel nobene povoda, da bi to storil. Tedaj se je poslužil Sirotti drugega načina. Poslal mu je italijanskega kaplana Fantinija za pomočnika. Temu balilskemu kaplanu je bil domači župnik trn v peti, prežal je nanj, ga stalno zasledoval pri njegovem delu, pripravljaval razne spletakarje in hujskal proti njemu celo fašistične oblastnike. Tudi ti so se namreč že zdavnaj zarotili, da mora župnik Fon iz Ajdovščine, kamorkoli. Župniku Fonu so razne šikane, velike skrbi in drugo zrahljale zdravje, tako da je upravičeno vztrajal pri svojem, da ostane v Ajdovščini. To je oblasti razbesnilo. Neke noči so pridrevili z avtomobilom pred župnišče. Iz bolniške postelje so ga tirali v Gorico naravnost na kvesturo. Zaradi naporov in bolezni se je zgrudil pred onimi, ki so ga hoteli soditi. Poklicani uradni zdravnik je ugotovil, da je bolan in zahteval, da ga takoj spuste in spravijo v posteljo. To je župnika prisililo, da je sam prosil za namestnika. Potrdili so imenovanje kaplana Fantinija. Toda tudi to ni bilo dovolj. Skupno z imenovanjem novega kaplana je dobil še ukaz Sirottija, da mora zapustiti Ajdovščino in oditi na novo mesto v Vipolže v Brda. S tem je prišla ena naših župnij zopet v roke fašističnim kaplanom. Njihova edina naloga je, ne da ljudstvu pridigajo v njegovem jeziku, ampak da mu njegov jezik iztrgujejo. »Istra.«

Dejanj hočemo

V Burgenlandu je govoril na binkoštni ponedeljek avstrijski kancler Dollfuss pred gradiščanskimi Hrvati o narodnih manjšinah. Zatrjeval je, da se bodo potrudili v Avstriji, napraviti narodne manjšine zadovoljne in da bodo potem stopili pred evropsko javnost, češ: mi smo storili svojo dolžnost, storite vi takisto glede nemških manjšin.

Takih in podobnih lepih besed in obljub smo Slovenci že vajeni. Pa doslej jim še prav nikjer niso sledila tudi lepa dejanja. Narobe, prav pri istem Dollfussu so doživeli naši koroški Slovenci novi Dollfussov način štetja Slovencev — za Nemce in malitev njihovih zastopnikov. Torej, na lepe besede ne damo nič. Pozorni pa bomo in čakamo lepih, to se pravi pravičnih dejanj.

Varčevanje in uradniške plače

Pod tem naslovom piše »Naš glas« med drugim:

»Če bi se uslužbenske plače znižale za določeno število odstotkov, bi bil prihranek sorazmerno z višino drž. proračuna še zmerom neznamen, tako da bi se s tem ne moglo pomagati ne kmetijstvu, ki je v stiski, še manj obrtniškim in industrijskim proizvajalcem, pač pa bi se za prav isto število znižal obseg kupne moči najboljšega konzumentskega sloja.

Težnjo po varčevanju bi bilo treba usmeriti čisto v drug pravec. Tako n. pr. se porabi v naši državi na leto za približno 6 milijard dinarjev alkohola. Za primeri naj navedemo, da znaša ves naš drž. proračun samo nekaj nad 12 milijard dinarjev. Tudi za druge predmete grede velikanske vsote, mnogo od tega celo v inozemstvo. Samo za lepota gre po statističnih podatkih na leto skoraj 500 milijonov dinarjev. Tako izdajo n. pr. pri nas ženske na leto samo za šminko okoli 240 milijonov dinarjev na leto, za razne kreme in pudre 180 milijonov dinarjev, za dišavne vode in kosmetična sredstva 60 milijonov dinarjev, za ustno rečilo nič manj kot 8 milijonov dinarjev na leto itd.

Spričo takih velikanskih izdatkov, ki so v bistvu vsi bolj ali manj nepotrebni, so prihranki, doseženi z znižanjem nameštenskih plač neznatni. Država bi mogla z obdavčenjem navedenih — in še dolge vrste drugih — luksuznih predmetov doseči mnogo višje dohodke, da ji ne bi bilo treba segati po znižanju plač in pokojnin. S preosnovanjem naše uprave in poslovanja samoupravnih teles bo mogoče doseči večje uspehe. Zlasti je pa potrebno, da se točno izvajajo predpisi uradniškega zakona, ki naj bi jamčili slehernemu poštenemu in zmožnemu uslužbencu stalnost, gospodarsko gotovost, napredovanje in bi zajamčili gmotni obstoj uradniških družin.

Italijansko gospodarstvo

Italijanski časnik »L'Unità«, ki izhaja na Francoskem, prinaša zanimive podatke o fašistični politiki in gospodarstvu. Med drugim poroča o nemirih v različnih občinah zaradi pomanjkanja dela in hrane. Po drugi strani narašča dobičajnost kapitalizma. Statistično navaja, da je v Italiji za 165 milijard vrednosti industrijskih podjetij in da je od l. 1930 do 1933 v tretjini teh podjetij čisti dobiček narasel od 4 na 6,3%. Objavlja energičen proglas, da se italijanska vojska potegne nazaj iz egejskih otokov. Poroča, da so tudi tam nastali nemiri in da so pri tem italijanski karabinierji na otoku Rodu ubili 16 kmetov.

Časopis »Lo stato Operaio« pa navaja podatke, da je gospodarska kriza vedno bolj občutna. Leta 1932 je znašal uvoz 8276 milijard, izvoz pa 6811, je bil torej pasiven za 1456 milijard, l. 1933 pa je bilo uvoza 7 milijard 392, izvoza pa 5 milijard 399, torej je bil pasiven za 1 milijardo 993. L. 1931 je bilo pozimi brezposelnih 765.000 delavcev, poleti pa 638.000, l. 1933 pa je naraslo to število pozimi na 1.229.000, poleti pa na 824.000.

Mezda v primeri z letom 1928 je znašala 1927 na uro po 2.20 lir, l. 1932 pa 1.70 lir in sicer v primeri s standardom, l. 1928 postavljen na 100, 1929 101.60, 1932 86.

MALI ZAPISKI

Prepovedan časopis.

Minister za notranje stvari je prepovedal uvažati in širiti v naši državi obzornik »Archivo storico per la Dalmazia«, ki izhaja v Zadru.

Menična goljufija v Beogradu.

V Beogradu se je pred nekaj dnevi sam umoril zavarovalni ravnatelj Rajčević. Iz zapuščenih pi-

sem izhaja, da je izstavil v goljufivem namenu za 78 milijonov dinarjev menic. Sodna preiskava je za sedaj ugotovila samo za 4.350.000 Din menic. Kaj je z ostalimi, še ne vedo, sklepajo pa, da so jih morda njihovi posestniki sami uničili iz strahu, ko so videli, da je prišla zadeva na dan.

Italijanski komunisti in Slovenci.

Takoj po prisvojitvi slovenske zemlje s strani italijanske države so morale tudi italijanske politične stranke zavzeti glede tega stališče. Takrat so italijanski komunisti sprejeli že izvršeno zasedbo kot dejstvo, zahtevali so samo za slovensko in hrvaško Primorje avtonomijo, ki bi bila seve v prvi vrsti kulturna. Sedaj so pa italijanski komunisti to stališče spremenili. Morda so storili to pod vplivom opazovanja, da čreplje fašizem prav iz nacionalistične gonje proti Slovanom dobršen del svojih sil. Zato so izdali razglas na Slovence in Hrvate, v katerem jim priznavajo pravico, da svobodno razpolagajo o svoji usodi do popolne odcepitve.

O pomenu sveobodnega časopisja

piše »Berliner Tageblatt«:

»Država sama bo pridobila, če se bo spet okrepil odmev časnikov v državi in po svetu. Ne more ji biti na tem, če prevzemata nenadzirana govornica ali nenadzirani tujezemski časnik deloma tvoritev javnega mnenja v Nemčiji.«

Barvaste srajce.

Ker je bolezen barvastih srajc začela segati že prav do nas, in ker nerodovitna domišljija duhovno nerodovitnih ljudi ne zna najti za množice nobenega miselnega pogona in vzgona in se mora zaradi tega zatekati k uniformi, simbolu duhovne preproščine, bo marsikoga zanimalo, kaj pravijo Poljaki k temu vprašanju. Varšavski obzornik »Zet« piše:

»Vprašanje pisanih srajc in paradiranje z njimi po cestah, ki jih je pripravila do vrenja stiska, je vsekako precej zahotanost, toda zahotanost je bolj psihološke kot idealne narave. Še vedno niso narodi zreli za vlogo, ki jim jo je določila zgodovina po dvatisočletni šoli krščanske dobe. Ne mislijo radi, ljubše so jim otroške igre in zabave. Znaki te zvrsti imajo samo to zase, da odvezujejo od odgovornosti in razmišljanja. Danes, ko hira človeštvo za nerazvitim razumom ali tudi naravnost za nečlovečnostjo, ko bi ji bilo bolj kot kdaj potrebno zavedno, smotrno razmišljanje, ki obvladuje in ureja dogajanje, ni geslo ljudstev niti razum, niti živi ustvarjajoči človek, ampak — pisana srajca.«

vek čutil, kako da niso dosegli večjih uspehov. In tako in to pišejo in ugotavljajo danes — nemški vojni zgodovinarji sami!

Vprav vojaško vodstvo Nemčije je povzročilo, da Nemci če že niso mogli popolnoma zmagati, vsaj niso sklenili o pravem času miru, ki bi jim bil zagotovil premoč v Evropi za dolgo dobo.

Kajti nemški generali so zmagovali od vsega začetka le zategadelj, ker so po eni strani imeli zase vse vojaško-tehnične izume Kruppovih inženjerjev in kemikov, po drugi pa za nasprotnike prav take generale, katerih dežele pa razvite tehnike ali sploh niso imele, ali pa še ni bila prilagojena za vojne namene. K temu je treba prišteti še enotno vodstvo osrednjih sil, kajti znano je, da je dejansko tudi v Avstriji zapovedoval nemški generalni stožer. In samo dokler so imeli Nemci tehnično premoč zase in slabo vojaško vodstvo proti sebi, so zmagovali. Brž ko so pri zaveznikih vzeli državniški vodstvo vojne v svoje roke, se je vojna sreča zasukala. Zanimivo je, da so imeli nemški generali v tankih prav tako slabo mnenje, kakor Kitchener. Le da so nemški generali smeli ukazovati do konca, in da zaradi tega Nemci tankov v večjem številu do konca niso dobili. Zavezniki pa so jih imeli kmalu cele rajde in so seveda zmagovali z njimi.

Prav tako krepko kakor razločno je povedal svoje mnenje o vodstvu nemških generalov Winston Churchill, ki je bil skoraj ves čas vojne med odločujočimi možmi Velike Britanije. Churchill pravi celo kar naravnost, da niso premagali Nemcev zavezniški generali, ampak — nemški:

»Njihova (to je nemška) ofenziva je bila, ki jih je (namreč Nemci!) zlomila. Niso jih strli Joffre, Nivelle ali Haig, ampak Ludendorff. Poglejmo le na neusmiljene številke zgub od 21. marca do konca junija 1918. Komaj v treh mesecih so zgubili Nemci samo v boju zoper Angleže 16.000 častnikov in 419.000 mož... Protij Francozom so zgubili Nemci v istih treh mesecih, a zlasti v zadnjih petih tednih 253.000 častnikov in mož. Skupne zgube samo v 13 tednih so znašale 688.000... To je povzročilo, da se Nemci niso o pravem času umaknili na črto Antwerpen—Maas, kjer bi se bili še mogli pogajati in je privedlo do nenadnega popolnega zloma nemškega odpora v novembru 1918.«

Pa tudi, kar pripoveduje Churchill sicer o vodstvu generalov, je prav tako zaznambe in spomina, kakor razmišljanja vredno:

Demokracije se ne umaknejo.

Francoški publicist Emile Schreiber je obiskal Masaryka in poroča o tem v tedniku »L' Illustration«. Schreiber je vprašal med drugim tudi Masaryka, kaj misli o Mussolinijevem izreku, da bo v desetih letih vsa Evropa fašistična. Masaryk je odvrnil:

»V Evropi je 35 držav, večina so republike ali ustavne monarhije. Res je, da je po svetovni vojni nastalo nekaj diktatur, zato pa so bile tudi monarhije strmoglavljene. Pomislite na Španijo! Kako dolgo pa obstajajo te diktature? Deset, petnajst let? Kaj pomeni to v zgodovini? Francoska republika je še otrok! Pomislite, šele 60 let obstoji, in ali ni kljub temu dobro vodila največjo vojno, kar jih svet pozna. Druge demokracije, Anglija, Holandska, Švica, Norveška so mnogo starejše. Mar mislijo, umakniti se?

Po novih potih.

V sestavku o socialno-gospodarskih nalogah predstavnštva slovenskih študentov piše Zupan France v »Akademskem glasu« med drugim:

»Prav gotovo ne bom povedal nič novega, če pribijem, da slovenski akademski mladini že povsod preseda, iti se vedno in povsod predvsem klerikalce in liberalce. So pač prišli važnejši problemi, in vsi odločilni gospodje se bodo morali s tem dejstvom sprijazniti prej ali slej. Kar je preživelo, je preživelo, in se ne da z nobeno injekcijo več ohraniti. Če drugače mislijo, jih zgodovina pač ni ničesar naučila, bo pa jih vsekakor izučila!«

40 letnica Jugoslovanske strokovne zveze

je letos. Za to priliko je izšla »Delavska Pravica« v znatno povečanem obsegu, ki prinaša marsikaj zanimivega in morebiti tudi povsem novega iz gibanja krščansko-socialnega delavstva. Zanimivo in važno je, da povdarja list popolno samostojnost tega gibanja. List in zveza sta stala vedno odločno na slovenskem stališču.

Resnejši in globokeje misleči ljudje med nami so utihnili. Otopeli so in stoje ob zidu. Brez žrtev ni boljšega življenja, brez trpljenja ni odrešenja. Kdor odpre oči in jasno in brez strahu pogleda v življenje občestva, v katero spada sam, se bo zavedel in se mu bo zbudila vest in zavest dolžnosti — če ni moralno pokvarjen in ni koristolovec, ne smrdljiva cunja, ki jo vlačijo veter po cestnem blatu; ne bo imel gobeždal za preroke in ne žlobudranja puhloglavcev za razodetje.

»Prvi in najbolj smešni nazor je bil, da so generali in admirali bolj poklicani, doumeti velike smernice vojne, kot sposobnejši ljudje iz drugih življenjskih področij. General je bil gotovo izvedenec v vprašanju, kako naj se porablja njegove čete, admiral v tem, kako naj se bojujejo njegove ladje; pa še na tem ozkem polju dejavnosti je bilo takoj spoznati meje njihovega strokovnega znanja pri nepredvidenih pogojih in brezprimernih izmerah. Ali izven tega tehničnega področja so bili brez pomoči, in zmotni razsodniki pri vprašanjih, katerih rešitev je zahtevala prav tako pomoči državnika, finančnika, industrialca, izumitelja in psihologa. Javnosti so pridigovali na neštete načine norčavi nauk, da morajo generali in admirali v vojnih vprašanjih imeti na vsak način prav, med tem ko nima noben civilist prav. Slabotnega ali prevzetnega politika so predstavljali, kako se izmika vsakoteri odgovornosti, sedeč v svoji pisarni in misleč sredi svetovne vojne zgolj na strankarske spletke ali osebno imenitnost. Temu nasproti pa so postavljali mirno, plemenito, odločno postavo velikega zapovednika na vodi in na kopnem, v bleščeči uniformi, ozaljšanega z redovi, obzarjenega od sijaja junaštva, izvedenega v vseh vojaških in tehničnih pridobitvah. Ta imenitni junak, ki nanj ne vpliva nobena misel na lastno osebo, nudi svoje jasno, daljnovidno vodstvo, svetuje, da se s silo ali preračunano zvijačo ali takoj dela ali previdno čaka. Pa njegov svet odklanjajo, njegove imenitne načrte zametujejo in njegovo pogumno iniciativo motijo politični česnači in pomanjkljivosti.«

Kratki nauk velike vojne je torej ta: vojaško vodstvo mora igrati v sodobni vojni vedno podrejeno vlogo. Generali naj izvajajo potrebne vojne operacije, kakor jih jim nalagajo državniki njihove vlade. Vsaka samolastnost, zlasti vsaktero vtikanje v politične namene lastnih držav pa je škodljivo.

Vojskač že po naravi svojega rokodelstva le težko spoznava pravo mero. Le prerad in iz psihološko umljivih razlogov si postavlja za vodilo: vse ali nič. Zato so hoteli nemški generali prispojiti Nemčiji francosko Loréno, vso Belgijo, Poljsko, Ukrajino, »pridružiti« nemški državi nevtralnno Holandijo in Dansko, celo o zasedbi južne Brazilije in Kavkaza so sanjarili. Vse so hoteli imeti. Zato niso dobili nič. Zgubili pa dovolj.

(Dalje prih.)